هو العلیم

# دیدگاه مرحوم علاّمه طهرانی رضوان اللَه علیه نسبت به برگزاری محافل جشن و عروسی و ترحیم

آیة اللَه حاج سید محمد محسن حسینی طهرانی

بسم اللَه الرّحمن الرّحيم

حضور محترم اخلاّء و اصدقاءِ ایمانی و ملتزمین به مبانی مکتب تربیتی و تهذیب مرحوم علاّمه آیة اللَه سیّد محمّد حسین حسینی طهرانی رضوان اللَه علیه:

از آنجا که بسیاری از دوستان و تلامذهٔ مرحوم علاّمه طهرانی از این حقیر دربارهٔ کیفیّت برگزاری مجالس جشن و عروسی و ترحیم و نیز مجالس تبرّی، از دیدگاه و منظر ایشان سؤال و استفسار می‌نمودند، لذا بر آن شدم نکاتی را که مورد توجّه و نظر ایشان بوده است به عرض برسانم؛ امید آنکه خداوند متعال جمیع احبّه و اعزّه را در پیمودن صراط مستقیم و طریق قویم اولیای الهی موفّق و مؤیّد بدارد.

## اوّل: مجالس عقد و عروسی:

ابتدائاً باید دانسته شود که ازدواج و عقد نکاح، سنّت رسول اللَه است و نفس عقد ازدواج از نظر شارع مقدّس ممدوح و مرغوب است، و انجام آن در هر زمان و مناسبتی حتّی در ایّام شهادت اهل بیت علیهم السّلام بلا اشکال می‌باشد.

آری بهتر است در ایّام قمر در عقرب انجام نگردد. حتّی مرحوم والد قدّس سرّه می‌فرمودند: «در شب عاشوراء نیز انجام عقد ازدواج، هیچ مانعی ندارد.»

بلی شادی و سرور و صرف شیرینی در ایّام شهادت و سوگواری اهل بیت عصمت علیهم السّلام خلاف ادب، و توهین به مناسبتِ خاصّ تلقّی می‌گردد و حتماً باید ترک شود.

و نیز مؤکّداً می‌فرمودند: «فاصله بین عقد و عروسی نباید طولانی شود، و بیش از دو سه ماه صلاح نمی‌باشد.»

می‌فرمودند:

مجلس عقد و عروسی مجلس اتّصال دو نفس به یکدیگر و در نتیجه ایجاد ارتباط و وصل با پروردگار است؛ و از این جهت باید فضای مجلس، فضای نورانی و روحانی باشد. و صد البته نباید در جهت افراط، حالت سرور و نشاط و شادی از بین برود و فضای مجلس به یک فضای خشک و قبض و گرفته تبدیل شود. اعتدال در هر چیز بهترین روش و سنّت

است.

از نواختن آلات موسیقی ـ گر چه در همه جا حرام است ـ علی‌الخصوص در این فضای روحانی باید اجتناب شود، مگر دف که از جهت شرعی نمی‌توان حکم به حرمت نمود، ولی در عین حال بهتر است از وسیلهٔ دیگری استفاده گردد.

در انشاء شعر باید ذکر اهل بیت علیهم السّلام و تکرار صلوات، روح بخش این محفل انس باشد؛ و سرودن اشعار مطایبه و مزاح تا جایی که از حفظ حریم و حرمت و رعایت ادب و نزاکت تجاوز ننماید، ایرادی ندارد.

تفریح و ایجاد شور و نشاط و پرداختن به حرکات موزون در حدّی که موجب تحریک شهوانی نشود و از حالت طبیعی به جنبهٔ نفسانی خارج نسازد مانعی ندارد.

کیفیّت لباس در مجلس عقد و عروسی باید با نزاکت و متانت باشد، و از پوشیدن لباس‌های بدن‌نما و تحریک‌کننده باید پرهیز شود.

در مجالس زنانه از شرکت پسر بچه‌هایی که قادر بر تشخیص موقعیّت خانم‌ها و کیفیّت پوشش

می‌باشند و می‌توانند در حافظهٔ خود صحنه‌ها و تصویرها را نگهداری نمایند، پرهیز شود؛ و ایشان برای این مسئله، سنّ کمتر از سه سال را تعیین کرده بودند، امّا حقیر با توجّه به ملاکی که از ایشان در دست دارم و با خود ایشان در این مسئله صحبت کرده‌ام، همان نکته و حدّ مذکور را پیشنهاد می‌نمایم. بنابراین قطعاً شرکت پسر بچه‌ها با بیش از سه سال جایز نمی‌باشد و کمتر از سه سال نیز باید این توجّه و دقّت را مبذول نمود.

صدای مخدّرات نباید به حدّی باشد که به سمع آقایان برسد.

ایشان می‌فرمودند:

مجلس عروسی بهتر است در شب به مقدار مختصر و فقط از خویشاوندان طرفین برگزار شود و زود خاتمه پیدا کند، و ولیمهٔ عروسی را به ظهر فردا موکول نمایند؛ و از ایجاد سر و صدا و بوق زدن ماشین‌ها و ایجاد مزاحمت برای مردم پرهیز شود.

ذبح گوسفند در شب مکروه است و اگر قرار است قربانی صورت بگیرد بهتر است در روز باشد.

برقراری مجالس جشن بهتر است در منزل و مکان شخصی باشد و از برگزاری مجلس در تالارها مخصوصاً تالارهایی که معمولاً افراد غیر متدیّن و غیر ملتزم با وضعیّت نامناسب شرکت می‌نمایند، اجتناب گردد؛ زیرا روح و فضای آلوده بر چنین مکان‌هایی در روح و حال و هوای ملکوتی مجلس تأثیر سوء خواهد داشت، و پیوندی که بر اساس سنّت الهی و منهاج رسول خدا باید بنیاد نهاده شود، متأثّر از آثار سوءِ این حال و هوا واقع می‌گردد و آن نتیجه و اثر مطلوب را از دست خواهد داد. و اگر منزل و مکان‌های شخصی امکان انعقاد چنین حجمی از جمعیّت را ندارد، به افراد و شرکت‌کنندگانی کمتر اکتفاء نمود.

کارت دعوت با ﴿بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ﴾ و یا هر نام و نعت پروردگار باشد، و از عبارات سبک و جِلف در متن دعوتنامه استفاده نگردد؛ و بهتر است از ذکر نام زن خودداری شود؛ و تاریخ مذکور در کارت دعوت باید هجری قمری باشد و نیازی به ذکر تاریخ شمسی در کنار تاریخ قمری نمی‌باشد.

داماد و عروس در شب عروسی باید با دو رکعت

نماز و توکّل بر پروردگار و التجاء به سوی او در تشکیل زندگی جدید، خود را رهرو مسیر تکامل انسانی و سیر در طریق وصول به ذات الهی قرار دهند، و از ورود در عالم کثرات و اعتباریّات و چشم و هم‌چشمی‌ها پرهیز نمایند؛ و این وصلت را بهترین فرصت برای سیر تکاملی خود به سوی عالم انوار بپندارند. از باب مثال: مجلس پای‌تختی اشکالی ندارد و افرادی که قصد اهدای هدیه‌ای به این ازدواج را دارند می‌توانند در آن مجلس بیاورند، ولی نباید آن هدیه را جلوی سایرین باز کنند و به رخ بقیه بکشانند؛ این کار خلاف است. باید هدیه‌ها را در گوشه‌ای بگذارند و اسم خود را بر روی آنها بنویسند، و زوجین بعداً از آنها تشکّر نمایند. و به زندگی و کیفیّت معاشرت دیگران توجّه نکنند. و در هر لحظه‌ای فقط رضای الهی را مدّ نظر قرار دهند. و در امور زندگی از افراد صالح و با تجربه در مشورت و حلّ مشکلات بهره‌مند شوند، و با هر کس و ناکسی ارتباط برقرار ننمایند و از دام شیاطین انس و رهزنان طریق که در کسوت نصیحت و ملاطفت

تظاهر می‌نمایند، به شدّت پرهیز نمایند.

خلاصه اینکه: عقد ازدواج، سنّت رسول خدا است و بر اساس وحدت و توحید و اتّحاد نفوس و قلوب، پایه‌گذاری شده است. و در مسیر زندگی سنّت و روش رسول خدا و ائمّه اطهار سلام اللَه علیهم باید رعایت شود که از جمله آن، مهر اندک؛ و بهترین مهر، مهر السّنّة ـ مهریّه حضرت فاطمه زهرا سلام اللَه علیها ـ می‌باشد.

ناگفته نماند ان‌شاءاللَه رساله‌ای دربارهٔ مهر السّنّة از این‌حقیر منتشر خواهد شد.

## امّا مجالس ترحیم:

سنّت رسول خدا صلّی اللَه علیه و آله و سلّم برای انعقاد مجلس فاتحه و ترحیم، سه روز است که در منزل خود آن مرحوم اقامه می‌شود؛ و باید در مجلس به قرائت قرآن و ذکر مصیبت اهل بیت علیهم السّلام پرداخته شود؛ و از تعریف و تمجید متوفّا و شرح شئون اجتماعی و امور شخصیّه و اعتباریّات دنیای دنیّ خودداری گردد. از نصب پرچم سیاه و پارچه‌های تسلیت و تعزیت جدّاً جلوگیری به عمل آید؛ زیرا پرچم و پارچهٔ سیاه مخصوص عزای

اهل بیت است، و مجلس سایر افراد در این خصوص باید با مجلس معصوم علیه السّلام متفاوت باشد. مجلس ترحیم باید عادی باشد، و مردم به استماع قرآن و قرائت آن و فاتحه مشغول باشند، و از صحبت کردن با یکدیگر پرهیز کنند.

امروزه رسم شده است که مردم با کفش وارد مجلس ترحیم می‌شوند و بر روی صندلی و مبل، به سخن گفتن با یکدیگر و خنده و شوخی می‌پردازند؛ و اصلاً به قرائت قرآن توسّط قاری توجّه نمی‌کنند! همهٔ اینها خلاف است.

در مجلس ترحیم باید روی زمین بنشینند، و با یکدیگر سخن نگویند، و ذکر و فکر خود را به یاد آخرت و مآل خویش بگذرانند، و تصوّر کنند که این مجلس روزی برای آنان نیز منعقد خواهد گردید.

استفاده از دوربین‌های فیلم‌برداری به نحو آشکار و در منظر همگان، مخلّ به مقصود و منظور از انعقاد چنین مجالسی می‌باشد. ذکر اسامی اشخاص و تشکّر از حضور آنان هیچ لزومی ندارد.

اطعام حاضرین در مجلس ترحیم سنّت نیست،

بلکه خویشان و همسایگان، مناسب است برای مصیبت‌زدگان تا سه روز غذا تهیّه نمایند.

آوردن دسته‌های گل در این مجلس خلافِ روحِ انعقاد این‌چنین مجالسی است و باید ترک گردد. چنانچه مشاهده می‌شود در قبرستان‌ها به‌جای پند و اندرز از کیفیّت آن مکان و فضای مناسب با یاد موت و سرای آخرت، به کاشت درخت و گل‌های متنوّع و سبزه و جاری ساختن نهر آب می‌پردازند، درحالی‌که این امور منافی با حال و هوای قبرستان است و انسان را از تذکّر و تنبّه باز می‌دارد و به تماشای گل‌ها و ریاحین مشغول می‌نماید.

لباس اهل مجلس نباید سیاه باشد و رنگ سیاه مکروه است، بلکه اگر قدری تیره باشد اشکالی ندارد و پس از انقضاءِ سه روز باید از تن خود درآورند و به امور عادی روزمره و زندگی خود مشغول شوند. حتّی مجالس عقد و عروسی را به تأخیر نیندازند و به‌واسطهٔ رعایت آداب جاهلی و سنن موهون، موجب عُسر و حرج و گرفتاری خویشان و فامیل و بستگان نگردند.

نام مجلس ترحیم، به بزرگداشت و نکوداشت و

تجلیل تغییر نکند، و اگر بنا است ذکری از متوفّا به میان آید، از اموری که در راستای حرکت به سوی آخرت و دیار باقی است سخن گفته شود.

انعقاد مجلس ترحیم در مسجد و حسینیّه مانعی ندارد، مشروط بر اینکه رعایت مطالبی که گذشت بشود و از طرفی مانع نماز برای واردین نگردد.

اگر مجلس ترحیم مصادف با یکی از اعیاد اسلامی گردید، نباید آن مناسبت تحت الشّعاع مجلس ترحیم قرار گیرد؛ آری صرف شیرینی را به جهت مناسبت مجلس می‌توان حذف نمود و به‌جای آن از خرما و حلوا استفاده کرد، ولی از ذکر مصیبت باید خودداری نمود و به ذکر اشعار و مناقب آن مناسبت پرداخته شود.

در مجالس ترحیم از قاب و قدح نباید استفاده شود، و از ایستادن هر چه بیشتر افراد و صاحبان مصیبت و غیر آنها برای پر شکوه جلوه دادن موقعیّت متوفّا اجتناب کرد.

حاضرین در مجلس، بیشتر وقت خود را به قرائت فاتحه و سوره ﴿إِنَّآ أَنزَلۡنَٰهُ﴾ سپری نمایند؛ و

از پخش قرآن به صورت جزوه خودداری گردد، چه این روش در زمان یزید ـ لعنه اللَه ـ رواج پیدا نمود. قرآن باید به صورت کامل باشد و به طور کامل در دسترس افراد واقع شود.

و امّا مجلس هفت و سال و اربعین، هیچ‌کدام از ناحیهٔ شرع امضاء نشده است؛ علی‌الخصوص مجلس اربعین که می‌توان گفت از جهت اختصاص اربعین به حضرت سیّد الشّهداء علیه السّلام و اینکه هیچ‌کدام از چهارده معصومِ دیگر مجلس و مراسم اربعین نداشته‌اند، شبههٔ مخالفت با شرع و عدم رضایت شارع را داشته باشد. و بناء علی هذا باید از تشکیل این مجالس علی‌الخصوص از مجلس اربعین جداً خودداری نمود.

مقصود از تشکیل این مجالس، طلب مغفرت برای متوفّا و تسلیت خاطر بازماندگان و تعظیم شعائر دینی است؛ و این منظور هنگامی حاصل می‌شود که دقیقاً مراسم و امور جاریه منطبق بر آموزه‌ها و دستورات شرع انور باشند، و به خاطر مصالح دنیوی و رعایت سلایق و افکار دیگران و تظاهر و خودنمایی از آن منهج و روش ستوده فاصله

نگیریم، و امور را بر هر آنچه از ناحیهٔ رسول خدا و ائمّهٔ هدیٰ صلوات اللَه علیهم أجمعین وارد شده است قرار دهیم.

در سنّت دین و روش اهل بیت، مراسم سالگرد وجود نداشته است؛ یعنی از زمان ظهور اسلام تا زمان غیبت کبریٰ که قریب سیصد سال می‌گذرد، هیچ در تاریخ و آثار گذشتگان ذکری از برقراری مجالس سنوی برای افراد عادی و اصحاب ائمّه علیهم السّلام به میان نیامده است.

مع الأسف امروزه شاهدیم که مردم برای متوفّای خویش تا سال‌های سال همین‌طور به برگزاری مجالس و صرف مخارج عجیب و غریب و تبلیغات در شهرها و امکنهٔ مختلفه می‌پردازند، و آن را تعظیم شعائر به حساب می‌آورند؛ غافل از اینکه روح آن متوفّا از این امور در اذیّت و فشار است و به اندازهٔ سر سوزنی راضی به این مسائل نمی‌باشد.

در مکتب تشیّع شاخص در ظهور و بروز شعائر، حضرات معصومین می‌باشند و سایر مناسبت‌ها نباید در این قضیّه تأثیر بگذارد.

ایرادی ندارد که انسان ذکری از متوفّای خویش به میان آورد و برای او طلب رحمت و مغفرت کند، ولی باید در مجلس و محفلی باشد که به نام یکی از معصومین علیهم السّلام منعقد شده باشد، نه مستقلاً برای آن متوفّا.

بنابراین سالگردها و کنگره‌ها و سمینارهایی که برای بزرگان از علماء و عرفای الهی منعقد می‌شود باید تحت ملاحظه و رعایت این مسئله تشکیل گردند.

مثلاً اگر قرار است که برای عارفی از عرفای الهی کنگره و سمیناری تشکیل شود و در آثار و افکار آن عارف بزرگ تحقیق و تفحّص شود، باید زمانی برای این قضیّه در نظر گرفته شود که منطبق بر موالید یکی از حضرات معصومین علیهم السّلام باشد؛ مانند امیرالمؤمنین یا امام صادق یا امام علی بن موسی الرّضا و امثالهم.

و یا اگر برای فقیهی از فقهای بزرگوار قرار است مجلسی منعقد گردد و یادی از آثار و افکار او بشود، مناسب است مثلاً میلاد امام باقر علیه السّلام و یا امام صادق علیه السّلام مدّ نظر قرار گیرد؛ و بر همین

قیاس. و محوریّت در این کنگره‌ها اوّلاً بلا اوّل، به افکار و منهاج و ممشای آن امام هُمام داده شود و سپس به شرح افکار آن بزرگ پرداخته شود.

## امّا مجالس اعیاد و وفیات معصومین علیهم السلام

و امّا مجالس اعیاد و وفیات معصومین علیهم السّلام باید بدون هیاهو و تبلیغات و نصب آگهی و پوستر و امثال ذلک باشد.

در این مجالس صرفاً به بیان معارف دینی و مطالبی بر محوریّت آن معصوم پرداخته شود، و از ذکر و تعریف و تمجید بانی احتراز گردد.

مدّاح و ذاکر، پیش از منبری به ذکر مناقب و اشعار مناسب مقام بپردازد، و چه بهتر که از اشعار اهل معرفت همچون جناب حافظ شیرازی و سنائی و مولانا جلال‌الدّین رومی و عطّار نیشابوری و بزرگانی چون حاج میرزا حبیب اللَه خراسانی و مرحوم کمپانی و حجّة الإسلام نیّر تبریزی و فؤاد کرمانی و فیض کاشانی و دیگران بهره‌مند گردد.

در مجلس اهل بیت از کف زدن خودداری شود

و به‌جای آن به ذکر صلوات پرداخته شود.

از انشاءِ اشعار سبک و موهون و چه بسا موهِن خودداری گردد. و متانت و وقار لازم مجلس اهل بیت پیوسته مدّ نظر قرار گیرد؛ و لذا خانم‌ها باید از لباس وزین در این مجالس استفاده کنند و از پوشش نامناسب خودداری کنند. و از تقلید مدّاحان فاقد صلاحیّت در طرز انشاء شعر و نوحه‌سرایی و اقامهٔ عزا پرهیز گردد.

هیچ رحجانی برای بیرون آوردن لباس هنگام سینه‌زنی وجود ندارد، و از داد و بیداد و فریادهای گوش‌خراش و نعره‌های دهشتناک پرهیز شود.

مجلس امام علیه السّلام باید وزین و منضبط و سنگین باشد، و باید از منبر بجای صندلی و مبل استفاده شود؛ تریبون از ره‌آوردهای غرب، و مذموم است و نباید در محافل ذکر و مجالس عزاداری مورد استفاده واقع گردد.

اگر روضه و مجلس جشن ائمّه در منزل برگزار می‌شود، مناسب است یک منبر سه‌پله برای آنجا تهیّه شود.

در ایّام جشن و شادی، آثار سرور در مجلس

ظاهر باشد و در هنگام عزاداری و مصیبت علائم عزا در فضای مجلس مشهود باشد؛ البته افراط در سیاه‌پوش کردن نیز صحیح نیست و هر چیز باید به حدّ اعتدال باشد. و از طولانی شدن عزاداری اجتناب گردد.

پس از انعقاد مجلس، دیگر کسی وارد مجلس نشود، و موبایل همراه خود نیاورد. افراد در ضبط فرزندان و کودکان خویش اهتمام داشته باشند و هر کس کودک خود را پهلوی خویش قرار دهد.

منبری پس از ذاکر به تبیین مبانی مکتب تشیّع بپردازد و از بیان حواشی و اموری که خارج از محط بحث و تبیین است، دوری گزیند؛ مردم تشنهٔ معارف اهل بیت می‌باشند و از تکرار مکرّرات خسته شده‌اند. مردم پس از استماع سخنان خطیب باید احساس کنند به درک بهتر و انکشاف حقایق بیشتری دسترسی پیدا کرده‌اند.

اشعار و به خصوص نوحه‌ها باید دارای محتوا و مفاهیمی جان‌بخش و الهام‌گونه باشد. و صدای ذاکر و خطیب نباید به بیرون از مکان برگزاری برود و

موجب اذیّت و آزار همسایگان گردد. و بر همین اساس دسته‌جات سینه‌زنی باید پیش از موقع استراحت مردم به جایگاه‌های خود باز گردند و از استفادهٔ طبل و شیپور و آلات موسیقی پرهیز کنند و علاماتی را که نشان صلیب بر خود دارند، حمل نکنند.

اطعام در مجالس اهل بیت باید مانند اطعام در مراسم دیگر باشد و کیفیّتی را که در سایر مناسبت‌ها مورد ملاحظه قرار می‌گیرد، در مجالس اهل بیت نیز رعایت شود.

از جمله مطالب مهم اینکه: مجالس اهل بیت باید موجب نشاط و انبساط و شوق و رغبت نفس گردد، ولی تکرار زیاد در انعقاد این‌گونه مجالس موجب عادت و دلسردی و عدم رغبت می‌شود. بنابراین باید در همان حدّ متعارف از برگزاری این مجالس اکتفا نمود و به عناوین مختلف از نذر و عادت و تظاهر بین افراد، به تکرار و استمرار این مجالس نپرداخت.

## مجلس تبرّی

از دیگر مجالسی که منعقد می‌شود، مجلس تبرّی است. در این‌گونه مجالس باید به ذکر

حکایات و سخنان پیشوایان و تبیین مواضع شیعه و اهل بیت پرداخته شود، و از استعمال الفاظ رکیک و مستهجن و هتک حرمت و شئون افراد پرهیز شود.

شوخی و مزاح در حدّ اعتدال اشکال ندارد، ولی بیان تعابیر موهون و اشعار مستهجن دربارهٔ گذشتگان صحیح نمی‌باشد. وزانت و متانت مؤمن در همه جا و در همه احوال باید محفوظ باشد.

## مجلس جشن تولّد

مجلس دیگر، مجلس جشن تولّد است که امروزه علاوه بر یک فرهنگ غربی، در میان ملل مسلمان نیز رواج یافته است، که البته مناسب است با مجلس جشن و سرور به مناسبت بلوغ تغییر یابد. و در این قضیه از این جهت که انسان شایسته و مستعدّ برای خطاب تکلیف از جانب حضرت حقّ می‌شود، باید شاد و خرّم باشد؛ زیرا با تعلّق تکلیف، راه به سوی حقیقت عبودیّت که همان ورود در حرم کبریائی حقّ است هموار می‌شود و اذن به حرکت و سیر در مسیر کمال و سلوک الی اللَه به او داده می‌شود، و از این جهت باید خدا را شاکر باشد و با

همّتی عالی و نیّتی خالص و ضمیری صاف و قلبی متّصل به رحمت و عنایت حقّ، در این مسیر گام بگذارد و سیر به سوی معبود را آغاز کند که بزرگان فرموده‌اند:

سیر جوان به سوی کمالات معنوی و عبور از موانع نفس امّاره و دنیای دنیّ، بسیار بسیار سریع‌تر و با شتاب‌تر از سیر و حرکت سایر افراد می‌باشد.

سید محمد محسن حسینی طهرانی